

PRAKTIKANTRAPPORT

MID SWEDEN EUROPEAN OFFICE

Lisette Dittberner

2016-12-15

Smart Specialisering

Ett initiativ från EU för regional utveckling

			L	E	A	D	E	R	S	H	I	P					
						C	O	M	M	I	T	M	E	N	T		
	C	O	L	L	A	B	O	R	A	T	I	O	N				
	F	U	T	U	R	E	-	O	R	I	E	N	T	E	D		
				I	N	V	E	S	T	M	E	N	T	S			

Mid Sweden European Office är Jämtland Härjedalens och Västernorrlands gemensamma representation i Bryssel. Kontoret är en länk mellan regionen och EU-arenan och fungerar som regionens verktyg för bevakning av ett antal prioriterade politikområden. Den övergripande verksamhetsinriktningen för Brysselrepresentationen är att ta tillvara och påverka möjligheter till regional utveckling för regionerna Jämtland Härjedalen och Västernorrland. Det ska ske genom bevakning och påverkan samt information och rådgivning om EU och Brysselrepresentationen ska bistå med rekommendationer om hur fördjupad information om EU kan inhämtas. De långsiktigt prioriterade områdena är EU:s sammanhållningspolitik (regionalpolitik) och transportpolitik (infrastruktur). Under EU prioriteringar för 2016 återfinns att verka för en aktiv regionalpolitik inom EU som möter behoven i Jämtland Härjedalen och Västernorrlands län. Europeiska struktur och investeringsfonderna (ESIF) är regionalpolitikens främsta budgetbidrag från EU och smart specialisering var ett villkor som infördes av EU inför programperioden 2014-2020 för att få ta del av ESIF-medlen.

Varje vår- och hösttermin tar kontoret emot en eller två praktikanter. En av huvuduppgifterna för respektive praktikperiod är att fördjupa sig inom ett prioriterat område – ett arbete som oftast resulterar i en rapport. Hösten 2016 fokuserar rapporten på smart specialisering som är kopplat till sammanhållningspolitikens främsta finansieringsinstrument - de Europeiska struktur och investeringsfonderna (ESIF).

MID SWEDEN EUROPEAN OFFICE

Avenue Palmerston 3, B-1000, Brussels

Tel: +32 2 235 02 31

E-mail: mseo@lvn.se

Hemsida: www.midsweden.se

Sammanfattning

RAPPORTEN ÄR EN AV UPPGIFTERNA I PRAKTIKEN HOS MID SWEDEN EUROPEAN OFFICE. DEN VILL FÖRMEDLA VAD SMART SPECIALISERING ÄR, HUR SMART SPECIALISERING UPPSTOD OCH VAD MÅLET MED SMART SPECIALISERING ÄR.

Smart specialisering är ett verktyg för att förvekliga en jobb- och tillväxtstrategi och smart specialisering togs fram som förslag av kommissionen som svar på den ekonomiska krisen 2008. Med minskande medel och växande global konkurrens försökte kommissionen hitta strategier för nya jobb och en hållbar tillväxt med hjälp av projekt kopplade till forskning och innovationer. Smart specialisering antogs som ett rättsligt krav av medlemsstaterna inför programperioden 2014-2020 och därutöver har kommissionen utarbetat initiativ för att stötta medlemsstaterna och deras regioner att implementera och använda sig av smart specialisering. Meningen är att lagstiftningen kring de europeiska strukturer och investeringsfonderna (ESIF) ska generera bättre effekt ifråga om jobb och tillväxt när resurserna som delas ut fokuseras med smart specialisering. Med politiska riktlinjer och finansiella instrument vill EU skapa möjligheter för ett brett deltagande men ändå säkerställa ett effektivt användande av gemensamma medel. Med hjälp av smart specialisering ska resurser prioriteras så att de används inom områden där komparativa fördelar finns dels för att driva utvecklingen framåt men också för att skapa mervärden, nya jobb och ekonomisk tillväxt. Med hjälp av smart specialisering ska beslutsfattare komma fram till sina prioriterade områden och bli medvetna om de regionala kärnkompetenserna. Smart specialisering ska förenkla kommunikation runt innovationsprojekt och möjliggöra utvärderingar och det blir möjligt att jämföra kvalitet och resultat.

Ledorden som ligger till grund för uttrycket "Smart" bli översatt till svenska:

- Ledarskap
- Åtagande
- Samarbete
- Framtids-orienterat
- Investeringar

Innehåll

Begrepp och förkortningar	5
Metod	5
Bakgrund	6
RIS3, S3 och Smart specialisering	6
Varför smart specialisering?	7
Metoder för smart specialisering	8
Helixmodellen	8
EDP – Entrepreneurial Discovery Process	9
S3P – S3 plattformen	9
S3P ledning	11
Smart specialisering efter 2020	11
Diskussion	12
Slutsats	12
Referenser	14

Begrepp och förkortningar

E/GVC	EUROPEAN/GLOBAL VALUE CHAIN
EDP	ENTREPRENEURIAL DISCOVERY PROCESS
EFSI	EUROPEISKA FONDEN FÖR STRATEGISKA INVESTERINGAR
EMFF	EUROPEAN MARITIME AND FISHERIES FUND
ERUF / ERDF	EUROPEISKA REGIONALA UTVECKLINGSFONDEN / EUROPEAN REGIONAL DEVELOPMENT FUND
ESF	EUROPEISKA SOCIALFONDEN / EUROPEAN SOCIAL FUND
ESIF	EUROPEISKA STRUKTUR OCH INVESTERINGSFONDERNA
EUROPA 2020 STRATEGIN	EU:S GEMENSAMMA TILLVÄXT- OCH SYSSELSÄTT-NINGSSTRATEGI
HORISONT 2020	EU:S PROGRAM FÖR INNOVATION OCH UTVECKLING
JRC	JOINT RESEARCH CENTRE
MSEO	MID SWEDEN EUROPEAN OFFICE
QUADRUPLE HELIX MODEL	INDUSTRY, EDUCATION AND RESEARCH INSTITUTIONS, GOVERNMENT, CIVIL SOCIETY
RIS3	RESEARCH AND INNOVATION STRATEGIES FOR SMART SPECIALISATION
S3	STRATEGIER FÖR SMART SPECIALISERING / SMART SPECIALISATION STRATEGY
S3P	S3 PLATFORM
TRIPLE HELIX MODEL	INDUSTRY, EDUCATION AND RESEARCH INSTITUTIONS, GOVERNMENT

Metod

Informationen till rapporten har främst hämtats från EU-institutionernas webbsidor för att ta reda på vad smart specialisering är, vad kommissionen vill med smart specialisering och vad de rättsliga grunderna är. Under praktikperioden har även flera event, konferenser och föreläsningar besökts där temat haft något med smart specialisering att göra för att höra om ämnet från den praktiska sidan och försöka lyssna av vilka erfarenheterna från smart specialisering är. Frågor har mailats till handläggare på några svenska regionkontor här i Bryssel, till Regionkommittén och den som är ansvarig för Sverige på enheten för smart specialisering hos Joint Research Centre (JRC). JRC är kommissionens vetenskaps- och kunskapsservice som ger forskare i uppdrag att utföra vetenskaplig, oberoende forskning som ska ligga till grund för kommissionens politiska beslut. Telefonintervju har också hållits med den ovan nämnda på JRC och möte med intervju av handläggare på ett svenskt regionkontor har ägt rum. Intervjuer har gjorts för att reda ut begrepp och försöka få en fingervisning om vad för aktörer smart specialisering har engagerat inom deras organisationer.

Bakgrund

Efter den ekonomiska krisen 2008 insåg kommissionen att man måste främja tillväxten och försöka skapa fler jobb. Europa 2020-strategin för tillväxt lanserades 2010 med Innovationsunionen som ett av flaggskeppen för att ge EU en tillväxt som är smart, hållbar och inkluderande. Tanken med smart tillväxt är att utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation. Europa ligger visserligen långt framme vad gäller grundläggande forskning men EU:s länder lade sammanlagt mycket mindre medel på innovationsbaserad och evidensbaserad forskning än vad länder i andra delar av världen gör. Medel som lades på forskning och utveckling inom EU genererade inte den tillväxt som förväntades och flera länder inom EU har överlappande forskningsinitiativ. Som en del av Innovationsunionen kom 2010 kravet på att utforma en strategi för smart specialisering för att få länder att forska på olika saker genom att fokusera på absoluta fördelar. Genom att koncentrera kunskapsresurser och länka dem till specifika och prioriterade aktiviteter ska länder/regioner kunna bli konkurrenskraftiga i den globala ekonomin samtidigt som det ska generera jobb och tillväxt inom EU.

Inför programperioden 2014-2020 kom också krav på att länder och regioner måste förbereda sig bättre om de ska ta emot medel från ESIF. För att säkerställa att EU-pengarna används så effektivt som möjligt satte kommissionen upp förhandsvillkor, så kallade ex-ante-villkor, och nationer och regioner som vill använda Europeiska strukturfondsmedel ska ha tagit fram en Smart Specialiseringsstrategi för forskning och innovation (RIS3). Eftersom regeringen hade gett regioner i Sverige i uppdrag att utarbeta regionala utvecklingsstrategier strax innan EU-lagstiftningen trädde ikraft ansökte man om att få använda dem som del av vår specialiseringsstrategi. Sverige lyckades i förhandlingarna med kommissionen få ett ramverk av strategier (nationella innovationsstrategin, forsknings- och innovationsproppen, regionala utvecklingsstrategier, samt i de fall en region har en innovationsstrategi) godkända att uppfylla förhandsvillkoren för ESIF. Kommissionen godtog motvilligt Sveriges paket med strategier men utövar samtidigt mjuk påtryckning via formuleringar i de årliga nationella arbetsprogrammen om att Sverige och dess regioner ska fortsätta utveckla sina smarta strategier för att svara upp mot förhandsvillkoren.

RIS3, S3 och Smart specialisering

Forskning och innovationsstrategier för Smart Specialisering (RIS3), Strategier för Smart Specialisering (S3) och Smart specialisering är begreppen som används och de går in i varandra och används omväxlande. De kan ibland användas för att beskriva samma sak och ibland används samma begrepp för att beskriva olika saker. Till exempel kan smart specialisering beskriva både processen att hitta sin prioritering men också för att beskriva sitt resultat av processen. Forskning och innovationsstrategier för Smart Specialisering (RIS3) används ibland för att beskriva en process men även för att presentera sin färdiga strategi. Man kan göra en skillnad mellan RIS3 och de andra två begreppen där RIS3 refererar till den faktiska prioriteringsstrategin¹ som ligger till grund för att uppfylla förhandsvillkoren för strukturfonderna och som antas av kommissionen. De två andra begreppen refererar till en process eller ett koncept och då kan man mena dels arbetet med att hitta sina prioriterade områden, dels för att beskriva de prioriterade områdena men också det fortsatta arbetet med att utveckla sina prioriterade områden. Smart specialisering har spridit sig utanför forskning och innovation och används mer och mer för att förmedla att man gjort ett värderings- och prioriteringsarbete.

¹ I fallet Sverige finns ingen RIS3 utan istället finns ett ramverk av strategier som kommissionen har bedömt uppfyller förhandsvillkoren hos lagstiftningen kring strukturfonderna.

Den rättsliga grunden för smart specialisering finns i EU-förordningen 1301/2013² som fastställdes av Europaparlamentet och Europeiska rådet 17 december 2013. Under punkt 3 definieras uttrycket ”smart specialiseringsstrategi” så här:

”3. strategi för smart specialisering: nationella och regionala innovationsstrategier där prioriteringar fastställs för att skapa konkurrensfördelar genom att utveckla och matcha styrkorna inom forskning och innovation med företagens behov för att hantera nya möjligheter och marknadsutvecklingen på ett samstämt sätt, samtidigt som man undviker dubbelarbete och uppsplittring av insatser; en strategi för smart specialisering som får ha formen av eller ingå i en strategisk politisk ram för nationell eller regional forskning och innovation.” (Europeiska unionens officiella tidning, 2013)

Smart specialisering ska vara integrerade, platsbaserade och lokalt förankrade strategier inom forskning och innovation som ska appliceras genom att:

- Fokusera politiskt och ekonomiskt stöd på nationellt/regionalt prioriterade nyckelområden och/eller utmaningar i behov av kunskapsbaserad utveckling.
- Ta tillvara på landets/regionens styrkor, komparativa fördelar och potentiella föregångarområden.
- Stödja både teknologisk och praktiskt baserad innovation för att stimulera privata investeringar.
- Involvera intressenter till fullo och att uppmuntra nyskapande och experiment.
- Inkludera resultatbaserade system för uppföljning och utvärdering.

Varför smart specialisering?

Forsknings och innovationsstrategier för smart specialisering (RIS3) ses som nödvändiga för att styra Europas ekonomi och samhälle mot en mer resurseffektiv och miljövänlig framtid. Meningen är att med förhandsvillkor inom strukturfonderna säkra en bättre användning av unionens pengar och RIS3 är EU:s sätt att få länder att specificera och kvalificera sig för användningen av strukturfonderna (ESIF). Med välutvecklade strategier på plats, före man kan få medel till planerade innovationsprojekt, ska investeringarna ge bättre utdelning. Smart specialisering är EU:s sätt att få regioner att dels vaska fram projektidéer utifrån lokala behov och kompetenser och dels att prova nya lösningar baserade på forskning och nytänkande. Kommissionen uppmuntrar forskning och innovationsstrategier för Smart Specialisering (RIS3) på nationell och regional nivå för att få fram ett bättre riktat strukturfondsstöd och för att ta fram potentialen för smart tillväxt hos varje region.

Förhoppningen är att regioner inte ska jobba på liknande problemlösningar på olika håll inom unionen utan att man i så fall ska samarbeta och undvika resursslöseri ifråga om arbete, tid och pengar plus att man undviker att skapa olika lösningar som eventuellt inte är kompatibla. Samtidigt erbjuder RIS3 ett sätt att systematiskt jämföra individuella projekt med andra regioners projekt och att möjliggöra uppföljning och mätning av resultat. Det blir också möjligt att värdera kvaliteten på projekt och att stötta framtida interregionala projekt. Genom att synliggöra flöden av gods, tjänster och kunskap ska regioner kunna se mönster och upptäcka möjliga knutpunkter och flaskhalsar. Istället för att aktörer konkurrerar med lägsta pris, vilket blir ett ”race to the bottom”, ska aktörer konkurrera med innovation och excellens. Många vittnar också om att man är hjälpt av resultaten av smart specialisering för att kommunikationen mellan olika aktörer förenklats och snabbats upp.

² EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) nr 1301/2013 av den 17 december 2013 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och om särskilda bestämmelser för målet Investering för tillväxt och sysselsättning samt om upphävande av förordning (EG) nr 1080/2006

För regionala beslutsfattare är smart specialisering ett sätt att ta sig an planeringen av innovationsstrategier via en genomlysning av en plats resurser, kompetenser och utmaningar. Smart specialisering är tänkt att ge svar på vad en region ska prioritera för att främja effektiv användning av offentliga medel som ska skapa jobb, gynna ekonomisk tillväxt, hållbar utveckling och innovation. För att få mest utdelning på investeringar behöver man identifiera de områden inom regional utveckling man vill satsa på och inom dessa försöka skapa mervärden. Mervärden kan skapas inom alla delar i utvecklings- och genomförandeprocessen och inom offentlig sektor kan entreprenörskap uppmuntras och likaså hos små- och medelstora företag. Med smart specialisering ska beslutsfattare komma fram till sin nisch, sin identitet och därmed kunna skapa ett narrativ som sedan ska kunna utvecklas och uppgraderas. Tanken är att man med resultatet av sin smarta specialisering enklare och snabbare ska kunna presentera sig och sina projekt så att fler aktörer kan förstå och kanske bli delaktiga och bidra till ytterligare utveckling. Genom att satsa på någonting man redan är bra på och ligger i framkant inom ska chanserna till lyckad utveckling bli större. Med samarbeten och kompetensdelning ska man förutom att nå egen utveckling även hjälpa andra.

Metoder för smart specialisering

Kommissionen har utarbetat några metoder och verktyg inom konceptet för smart specialisering som används i olika utsträckning på regional och nationell nivå. Olika regioner inom EU har mycket skilda förutsättningar för sin regionala utveckling men alla kan utifrån sina egna nivåer utföra analyser och dela med sig av dem. I sex konkreta steg ska en region:

- 1) Analysera innovationspotentialen
- 2) Bestämma styrning och process för RIS3
- 3) Utveckla och dela med sig av en vision
- 4) Identifiera prioriteringarna
- 5) Definiera en att göra-plan med medföljande styrning
- 6) Uppföljning och utvärdering

Helixmodellen

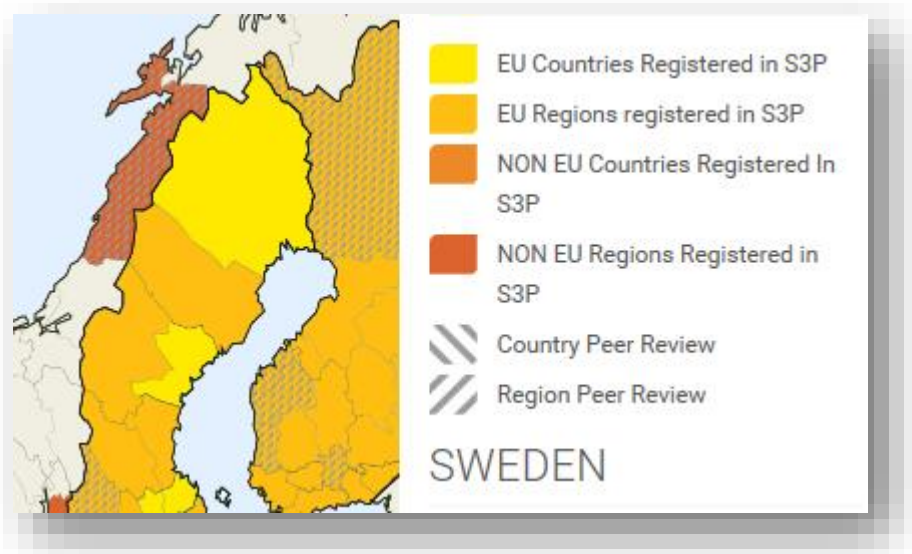
En quadruple helixmodell förordas vilket innebär att man involverar beslutsfattare från offentlig sektor, privat sektor, kunskaps- och forskningsaktörer och civilsamhälle. Inom smart specialisering uppmanas till att blanda in flera aktörer för att fånga upp fler idéer, goda exempel, att hitta nya användningstillämpningar och nya användningsområden för varor och tjänster. Alla ska vara aktiva aktörer i utvecklingsprocessen, genomförandet och utvärderingen. Forskare, små och medelstora företag, offentlig förvaltning och intresseorganisationer har ofta helt olika mål i ett samarbete och därför måste styrningsmetoden för projektet anpassas efter alla vilket kan vara en utmaning. Det viktiga är att man lyckas ta tillvara på de olika idéerna som aktörerna kan bidra med ifrån sina olika infallsvinklar. Ett företag kanske vill ha en lösning till ett specifikt problem och bryr sig inte så mycket om test och analysmetoder som utvecklas vid framtagningen av lösningen. Men de metoderna kanske kan användas inom ett annat forskningsområde. En forskares mål är att få rapporter publicerade vilka kanske bara läses av andra forskare. Civilsamhälle och organisationer ska involveras för att hjälpa till att hitta fler användningsområden för en tjänst eller produkt och att värdera effekter av en lösning. Övergripande gäller att varje aktör ska ha fullt ägarskap av sina egna intressen i processen men samtidigt bjuda in till deltagande i gemensamma planer och aktiviteter. Man uppmuntras att samarbeta, lyssna och att lära av varandra och stötta där man kan. Störst nytta nås om varje aktör gör sitt bästa och låter bli att tala om för andra vad de ska göra. (Reek, 2013)

EDP – Entrepreneurial Discovery Process

Entrepreneurial Discovery Process (EDP) har mig veterligen ingen bra översättning till svenskan utan får förstås utifrån beskrivningen på tillämpning och sammansättning. EDP används för att identifiera resurser och nya möjligheter samtidigt som aktören ska identifiera och koppla ihop olika kompetenser som ska kunna samarbeta i projekt. Entrepreneurial Discovery Process (EDP) är en nerifrån och upp-process, ofta benämnt bottom-up process, som innebär att individuella baselement specificeras i detalj för att sedan länkas ihop och skapa en större enhet. Tanken är att det ska vara en gemensam process där beslutsfattare från offentlig sektor, privat sektor, kunskaps- och forskningsaktörer och civilsamhälle ska komma fram till sina kärnkompetenser för att förverkliga tillväxt. Genom att ta reda på regioners specifika styrkor, kombinera dem med innovationer och koppla dem till regionala resurser ska man få fram vilka prioriteringarna bör vara. Arbetet med att identifiera aktörer och möjligheter ska leda fram till vilka regionens kärnkompetenser är. Detta arbete ska vara en platsbaserad process och syftar till att stötta regioner i att utnyttja sin innovationspotential då resurserna styrs till ett begränsat antal prioriteringar för tillväxt med konkurrensfördelar. Ett belysande exempel är Östergötland som först definierade flygindustrin som sitt smarta specialiseringsområde eftersom SAAB hade sitt säte där men vid en djupare analys kom fram till att smart-specialiseringen faktiskt låg hos de underleverantörer som levererade systemlösningar, datavisualiseringar och logistiklösningar. EDP utmanar alla medverkande aktörer till att omdefiniera regionens främsta forskning- och innovationsområden för att skapa större kapacitet att dra nytta av dem på bästa sätt. Det är viktigt att försöka hitta utvecklingsmöjligheter som kan skapa mervärde, så kallad Added value och varje länk i innovationskedjan ska stärkas, från grundforskning till marknadsföring. Därtill uppmanas till att vara selektiv och att fokusera regionens investeringar i tid, pengar och arbete.

S3P – S3 plattformen

Kommissionen inrättade 2011 en elektronisk plattform för smart specialisering, Smart Specialisation Platform³ (S3P), för att stödja de medlemsstater och regioner som vill utforma, implementera och utveckla sina forsknings och innovationsstrategier för smart specialisering. S3 plattformen (S3P) är en omfattande webbplats med information och verktyg för att realisera strategin för smart specialisering som utvecklas och underhålls av Joint Research Centre (JRC). Plattformen kan ge regioner råd och analyser ur vetenskapliga, politiska och affärsrättsliga perspektiv. Där finns information, rapporter, analyser, goda exempel, inspiration och möjligheter att söka och finna relevanta projektaktörer för möjliga samarbeten. För tillfället är 18 EU-länder och 2 utanför EU och 170 EU-regioner och 8 utanför EU registrerade som S3P medlemmar med smartspecialiseringskonceptet



³ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/home>

och metodiken för deras forsknings och innovationsstrategier. Region Jämtland Härjedalen är registrerad som en S3 region⁴ på S3 Plattformen. Västernorrland är idag inte registrerad som S3 region. I norr är Västerbotten registrerad som S3P-deltagare medan Norrbotten inte är registrerat.

Grunden till S3 plattformen läggs via regionala strategier för smart specialisering och byggs på med de nationella strategierna och på S3 plattformen kommunicerar en region och ett land sina prioriterade områden. S3 plattformen bygger delvis på att länder och regioner väljer att delta och åtar sig att uppfylla vissa åtaganden och delvis på Joint Research Centres (JRC) arbete med att samla och publicera data. JRC ger forskare i uppdrag att utföra oberoende studier och analyser som publiceras på S3 plattformen. RIS3-planer tillsammans med kommissionens expertrapporter och ytterligare data från regioner utgör tillsammans en databas, benämnd Eye@RIS3, som finns som ett av verktygen på S3 plattformen. Organisationer förväntas leverera data genom ett kontinuerligt datainsamlingsarbete för att föra in aktuell information på S3 plattformen och samtidigt själva bli varse om sin situation allteftersom omvärlden och den egna organisationen förändras.

Med RIS3 riktlinjerna i grunden blir det möjligt att göra systematiska jämförelser och att hitta potentiella aktörer som kan fylla eventuella hål i en leveranskedja. Få företag, offentliga förvaltningar eller kunskapsbärande aktörer kan idag leverera alla delar i processen att få en vara eller tjänst ut på marknaden och behöver ta hjälp genom att köpa in material/tjänster eller lägga delar på entreprenad. Med en europeisk/global värdekedja (E/GVC) kan man utveckla samarbete över gränser och mellan branscher utifrån omvärlds- och branschanalyser. En särskild potential för hållbar tillväxt och förnyelse finns i kopplingen mellan olika branscher, kluster och kunskapsområden. Det är ett sätt att öppna upp för till exempel producenter på landsbygd och mindre orter så de kan kopplas till källor av idéer, kunskap och finansiellt kapital.

S3 plattformen har ännu så länge tre tematiska områden inom vilka man vill främja forskning och innovation och de är: Jordbruk och mat, Energi och Industriell modernisering. Experter hos kommissionen inom de specifika områdena publicerar rapporter och det finns många projektbeskrivningar och goda exempel från projektaktörer på S3 plattformen. Förhoppningen är att aktörer ska hitta gemensamma intressen och identifiera kompetenser och kommissionen ordnar även sammankomster för att industriella partners ska hitta varandra. Kommissionen kan också bistå vid sammanställning av möjliga finansiella instrument inför specifika projekt som söker investeringar. I en förlängning ska det bidra till interregionala och internationella samarbeten för att öka tillväxten och skapa fler jobb. Tanken är att tillgång och efterfrågan ska bli tydlig och att visibiliteten ska främja efterfrågan såväl som aktiviteter som kan stimulera tidiga innovationsprocesser hos entreprenörer och på universitet och högskolor. Plattformen erbjuder ett verktyg (ESIF-Viewer) för att söka efter planerade investeringar med stöd från Europeiska Struktur och Investeringsfonden (ESIF) och uppskattade regionala investeringar. En snabb sökning visar en bild på uppskattade investeringar (som det såg ut i maj 2016) i mellersta Norrland på 203 miljoner euro vilket kan jämföras med regionen Övre Norrland med planerade investeringar på 275 och Norra Mellansverige som har 263 miljoner euro.

Som deltagare av S3P-samarbetet åtar man sig att utse en ansvarig enhet eller person som ska ansvara för arbetet med plattformen och att länka till en befintlig webbsida i regionen. Det skapas ett eget log-in till den webbaserade plattformen och man får en egen area att underhålla. Väljer man att gå med i S3P-samarbetet finns ytterligare hjälp att få med projektgranskning och exklusiva studier. Om man är en region med koordinerande eller ledande funktion i projekt kan man begära tjänste-

⁴ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/regions/SE322/tags/SE322?s3pv=1>

mannastöd från kommissionen och man kan begära hjälp att organisera workshops för att byta erfarenheter, hitta partneraktörer och diskutera implementering. Inom S3P-samarbetet finns mer dedikerad hjälp att hitta experter och kompetenser inom de samarbetande regionerna och inom kommissionen.

S3P ledning

S3P finansieras kommissionens generaldirektorat för gemensamma forskningscentret (DG JRC) och av generaldirektoratet för regional och stadspolitik (DG REGIO). S3P har en styrgrupp på 20 personer med medlemmar från olika direktorat bland andra gemensamma forskningscentret (JRC), jordbruks- och landsbygdsutveckling, forskning och innovation samt från Regionkommittén. Styrgruppen tillsätter en referensgrupp med 26 medlemmar ifrån nätverk, internationella organisationer, akademien och företagsexperter som ska övervaka S3-initiativet. Referensgruppen ska verka för att utveckla synergier i politiken runt kommissionens arbete med smart specialisering och utveckla riktlinjer för att förbättra koncept och metoder. Referensgruppen kan föreslå nya medlemmar till styrgruppen. S3P leds av en enhet inom JRC på 24 personer som är indelade i olika expertområden och med fokus på ett eller två länder. I arbetet med denna rapport har kontakt tagits med den person som är ansvarig för Sverige.

Smart specialisering efter 2020

Alla EU-institutioner är positiva till smart specialisering vilket betyder att när kommissionen lägger nya förslag (väntas i maj 2017) om smart specialisering kommer de förslagen modifieras något men inte stöta på något direkt motstånd från de beslutande och rådgivande instanserna.

Smart specialisering är utifrån kommissionens syn en strategi som kan tänkas användas i regelverket för fler fondmedel och generellt är kommissionen nöjd med dess utveckling. "Strategies for smart specialisation (RIS3) are the cornerstone of R&I investment. They are a precondition for ERDF funding and are also taken into account in EAFRD funding." (European Commission, 2015) Kommissionen håller på med flera utvärderingar av strategier för smart specialisering och kommer komma med rapporter under nästa år. Utifrån dessa kommer analyser göras som kommer ligga till grund för nästa programperiod.

Rådets generalsekretariat skriver i en lägesrapport från den 16 november 2016 att de välkomnar den främjande roll som smart specialisering har för ett snabbare genomförande av EU:s regelverk. (Rådet, 2016-11-16)

I en resolution från Europaparlamentet med 62 punkter förordar de fortsatt användning av smart specialisering och RIS3 och vill se att kommissionen förenklar reglerna, stramar upp villkoren och uppföljningen samt att de vill se mer av interregionala samarbeten inom smart specialisering. De talar inte om att kommissionen ska skjuta till mer pengar utan vill se bättre utnyttjande av ESIF och EFSI och att attrahera mer privat kapital till projekten. "Europaparlamentet uppmanar kommissionen att fortsätta att stödja plattformen för strategierna för smart specialisering, bidra till att strategierna blir mer detaljerade och även fortsättningsvis fokusera på vikten av att stimulera privata investeringar." (Europaparlamentet, 2016-09-13)

Regionkommittén har inte uttalat någon officiell ståndpunkt men arbetar just nu med att ta fram en. I det arbetet framgår att de ser stora fördelar med smart specialisering och att smart specialisering inneburit en positiv förändring i regleringen kring strukturfonderna. De anser att S3 plattformen har en viktig funktion genom att ge support och stötta regionerna i deras arbete med smart specialisering.

Diskussion

Att läsa om smart specialisering på kommissionens webbsidor är naturligtvis inte en opartisk läsning utan där beskrivs smart specialisering enbart som något positivt. Faktum kvarstår dock att ingen av de aktörer jag talat med är negativa till smart specialisering. Vid European Week for Regions and Cities 2016 menade flera föredragshållare från lokal nivå runtom i Europa att administrationen runt projekten är för omfattande, krånglig och tidskrävande och detta gör att en del projektaktörer inte vill gå med. Oftast är detta ett större problem i regioner med svag administration och inte det främsta problemet i våra regioner men privata och civila aktörer kan behöva upplysas mer om konceptet. Med facit i hand poängterade flera att de skulle tagit mer höjd för administration i planeringen och att vara mer lyhörd för andra sätt att organisera. Några pratade om utmaningarna med att få ihop projekten i och med att de olika aktörerna har så varierande mål och arbetssätt. De vittnade om hur vanligt det är att offentlig sektor går in och driver och hur de kunskapsbaserade aktörerna går in och talar om vad som behöver göras på ett relativt top-styrt sätt. I de fallen blir det en utmaning för de styrande aktörerna att ta ett steg bakåt och lyssna men de tyckte sig se att hela samarbetet och resultatet förmodligen vunnit på att lyssna mer och försöka anpassa sig till de andra aktörerna.

Diskussionen om hur EU-medel ska användas bättre är redan igång. Kommissionen anser att smart specialisering, oavsett om en region går med i S3P eller inte, blir ett sätt att vässa sina prioriteringar och styra projekt till områden för potentiell tillväxt, utveckling och jobbskapande. Regioner i mindre utvecklade delar av EU anser att de som är i störst behov av medel borde få mera medel och att rikare regioner inte är i samma behov. Regioner i mer utvecklade delar menar att det är i deras regioner som EU-medel gör bäst nytta eftersom de har en väl fungerande byråkrati och utvecklad administrationsförmåga. Smart specialisering erbjuder ett sätt för beslutsfattare inom alla delar av EU att prioritera sina områden inom vilka de vill söka EU-medel, oavsett utvecklingsgrad.

Dalarna, Gävleborg och Örebro län har sammanlagt 13 personer i offentlig förvaltning som arbetar med smart specialisering på ett eller annat sätt i regionen. Däribland hittar vi Innovationsstrateg, internationell strateg, projektledare för ERUF-projekt att implementera smart specialisering i regionen. Personer som arbetar i tematisk indelning som innefattar energi och samhällsbyggande, upplevelseproduktion, hälsa/välfärd, avancerad tillverkning och personer som arbetar horisontellt från Alfred Nobels science-park och på högskolan i Örebro. S3-projekten vare sig det gäller att ta fram strategier eller att implementera och utveckla sin smart specialisering kräver insatser från offentliga aktörer, näringsliv, kunskapsaktörer och civilsamhället och det är en utmaning att driva dessa projekt med öppna ramar samtidigt som den dagliga driften pågår för alla deltagare. Det som framkommit är dock att samarbetena varit riktigt berikande och av de aktörer jag lyssnat till är alla positiva till smart specialisering.

Slutsats

Beslutsfattare kan använda Strategier för Smart Specialisering (S3) för att hitta sin Smarta Specialisering och sedan leverera Forsknings och Innovationsstrategier för Smart Specialisering (RIS3) som svar på EU:s förhandsvillkor för att få ta del av strukturfondsmedlen. Det är mycket viktigt att det politiska stödet finns och att beslutfattarna tar tydlig ställning för smart specialisering om resultatet ska bli bra.

För att få ut mesta möjliga effekt av smart specialisering vittnar flera om att man bör gå med i S3P och då vara beredd på att det kommer ta en del resurser i anspråk såsom samordning, att analysera information, resor, spridning och utbyte av kunskap/erfarenheter. Deltagare i S3P får vara beredda på att man kan bli tillfrågad om att dela med sig av information eller att delta vid sammankomster. Vill man inte lägga de resurserna behöver man kanske inte gå med i S3P eftersom det finns väldigt mycket information tillgängligt på webben och från kommissionen ändå. Kommissionens hållning är

att samarbetet på S3P bara är berikande, dels för den egna regionen och dess aktörer men förhoppningen är också att de interregionala samarbetena ska bli fler.

Det behövs resurser för att till fullo kunna utnyttja möjligheterna med smart specialisering. Eftersom Sverige och de svenska regionerna redan uppfyller de förhandsvillkor, som togs fram innan denna programperiod, ligger inte vinsten enbart i åtkomliga finansiella medel. Vare sig man är med i S3P eller inte så har man tillgång till finansiella medel och smart specialisering uppnås till viss del genom att man redan gjort en övergripande prioritering via de ramverk som blivit godkända. Beslutsfattare i regionen måste besluta hur mycket man är beredd att engagera sig i smart specialisering men man ska vara medveten om att kommissionen vill se tydligare strategier och helst i form av RIS3.

Kommissionen kommer under 2017 presentera utvärderingar av vad smart specialisering har resulterat i men ännu så länge finns inte mycket handfasta utvärderingar att gå på. Smart specialisering kommer förmodligen finnas med i nästa programperiod på ett eller annat sätt eftersom det är ett logiskt och systematiskt sätt att strukturera EU:s finansiering och för att alla EU-institutioner är positiva till smart specialisering.

Referenser

- Europaparlamentet. (2016-09-13). *Europaparlamentets resolution av den 13 september 2016 om sammanhållningspolitiken och forsknings- och innovationsstrategier för smart specialisering (RIS3) (2015/2278(INI))*. Bryssel:
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2016-0320&language=SV&ring=A8-2016-0159>. Hämtat från
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A8-2016-0159+0+DOC+XML+V0//EN#title2>
- European Commission. (2015). Investing in jobs and growth - maximising the contribution of European Structural and Investment Funds. *COM(2015) 639 final*, 9.
- European Commission, J. R. (den 19 04 2016). *Home*. Hämtat från Smart Specialisation Platform:
<http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/home>
- European Commission, Joint Research Centre. (den 16 04 2016). *Jämtlands*. Hämtat från Smart Specialisation Platform:
<http://s3platform.jrc.ec.europa.eu/regions/SE322/tags/SE322?s3pv=1>
- Europeiska kommissionen. (den 16 05 2012). *Smart tillväxt*. Hämtat från EUROPA 2020:
http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/priorities/smart-growth/index_sv.htm
- Europeiska unionens officiella tidning. (den 20 12 2013). *EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING (EU) nr 1303/2013. Europeiska unionens officiella tidning*, 238. Hämtat från EUR-Lex: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?qid=1479981254291&uri=CELEX:32013R1303>
- OECD. (18-Oct-2016). *OECD Territorial Reveiws: Northern Sparsely Populated Areas*. Paris: Organisation for Economic CO-operation and Development.
- Publications Office of the European Union. (2012). *Connecting smart and sustainable growth through smart specialisation - a practical guide for ERDF managing authorities*. Luxembourg: European Union.
- Publications Office of the European Union. (2012). *Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation (RIS3)*. Italy: European Union.
- Reek, W. (2013). *RIS3 Governance Guide*. S3 platform.
- Regeringens skrivelse 2013/14:218. (den 10 04 2014). *Partnerskapsöverenskommelsen*. Hämtat från Regeringskansliet:
<http://www.regeringen.se/contentassets/c5effb4e4f9c479c8ed0376590a996e5/partnerskaps-overenskommelsen-skr.-201314218>
- Rådet. (2016-11-16). *Resultat av och nya inslag i sammanhållningspolitiken och de europeiska struktur- och investeringsfonderna*. Bryssel: Europeiska Unionens Råd, Rådets generalsekretariat.